Fullmånenatt over de store dyp – en skildring av inntrykk fra en nattfisketur på Oslofjorden med Kjetil E. Fjellfoss i 2005

Av Edmund Schilvold

Introduksjon: Kjetil Evert Fjellfoss var en dyktig drosjesjåfør i mosseregionen, en hobbyfotograf og en svært ivrig sportsfisker, som jeg først ble kjent med på slutten av 1990-tallet, i 1998 eller der omkring, fordi vi veldig ofte møtte hverandre på kjente og kjære fiskeplasser på Jeløy, som Rambergnebba på Midtre Jeløy og Stalsberget på Søndre Jeløy. Han var på den tiden en av de få sportsfiskerne i Moss som i perioder var av gårde på fisketur flere ganger i uka, til alle døgnets tider, og uansett årstid, og utover på 2000-tallet, etter at jeg hadde returnert til Norge fra mitt opphold i Sydney, Australia, hadde vi en lang rekke bemerkelsesverdige og minneverdige fisketurer sammen, både på land på Jeløy og i båten som jeg høsten 2003 hadde fått kjøpe for en billig penge av min grandonkel, Knut Schilvold, i Son, og som jeg kunne ha liggende på båtplassen hans i Son Havn.

Det var Kjetil Fjellfoss som introduserte meg til Kjellandsvik som fiskeplass, på tampen av 1990-tallet, tror jeg, og det var også han som viste meg en av de beste fiskeplassene på Nordre Jeløy, nemlig Munkestein, noe som også skjedde før jeg dro til Australia. Sammen med John Kaspersen (se Jeløy-boka (2006/2007) for mer om ham), en eldre kar som bodde på i en av boligblokkene på Refsnes med sin kjære Turid, og som også stadig frekventerte Rambergnebba og Stalsberget, var Kjetil en av sportsfiskerne som utgjorde det jeg den gang spøkefullt kalte ”Den harde kjerne”, det vil si den bittelille håndfullen av sportsfiskere som gjerne kom tidligere på

morgenen til fiskeplassene enn andre, eller ble værende på dem til lenge etter solnedgang, og som rett og slett la mye mer innsats i fiskingen, og hadde mye mer erfaring, enn de fleste andre hobbyfiskere en traff på. For folk flest var sportsfiske bare en litt tilfeldig fritidssyssel, og noe de kun gav seg i kast med, bokstavelig talt, i sommerhalvåret, men for meg, Kjetil og John var det noe mye mer – en lidenskap, en viktig form for avkobling og en sentral del av livet, hele året.

Høsten 2008 ble jeg tvunget til å selge båten, en Rana på 17 fot med rød kalesje, av økonomiske årsaker, og etter det ble det ikke så mange fisketurer i lag med Kjetil, og jeg ble også temmelig opptatt på grunn av alle fotokursene jeg arrangerte, men vi holdt kontakten fram til våren 2011 eller der omkring, da jeg helt plutselig ble akutt og alvorlig syk – jeg ble rammet av øyeproblemer som det tok flere år med kaos og elendighet å få under kontroll. Men jeg husker fortsatt mange av turene med Kjetil med glede, og som om de fant sted i fjor eller i forfjor, og ikke for 20 eller 25 år siden. Et lite utvalg av de turene er beskrevet i bøkene mine – i *For alltid Jeløy* og *På lengselens gåtefulle vei*.

Denne skildringen beskriver noe av det vi opplevde på en nattfisketur som gikk fra Son Havn, igjennom Bevøysundet, forbi Nes og sørover til det partiet av fjorden utenfor Jeløy hvor en ser rett på den store og grasiøse og skogkledde kurven til Bjørnåsen, og hvor en av og til kan se månen komme opp over denne åsen, og tilbake igjen til Son Havn.

Tyngde. Tyngde i snøret. En fryktelig tyngde. Men en tyngde jeg har lengtet etter. I noen sekunder tror jeg at jeg har fått turens største fisk. Månedens største. Endelig. Endelig har jeg noe. Endelig, etter flere timer uten resultater.

Men jeg kjenner fort at noe ikke stemmer. Noe. Tyngden, kanskje. Eller draget. For sterkt, for jevnt, for lite ettergivende. Jeg må legge alle mine krefter i hevingen. Selv om det bare er ti meter dypt der sluken går. Hva er det jeg har på? En fisk, eller noe annet? Jeg er skeptisk, men tør ikke gi slipp det. Har tatt feil før. Så jeg tvinger min motstander nærmere. Nærmere og nærmere, til den kommer til syne i vannet. Til det surkler i tang ved ripa.

Da ser vi hva det er. Det var så visst ikke rart at noe ikke stemte. Månedens største? Vi må le. Le ut i natten. Le av den groteske situasjonen. To voksne gutter, ute i stummende mørke, i håp om å få store fisker. To gutter som ikke har hatt napp på flere timer. Men plutselig får den ene av dem på noe stort. Roper ut i mørket, roper og bærer seg, ser for seg en diger torsk, til basketaket er over og han får se en diger stein. En stein med sneglehus og korstroll, en stein som henger i en tangklase, der sluken henger fast.

Ja, det kommer latter fra en liten og usynlig båt på sjøen, og kanskje høres latteren i sju prestegjeld omkring oss, for lyd bærer langt i stille netter. Men hva gjør vel det? Ingenting. Skulle andre lokkes til å le, hva kunne ha vært bedre?

En skal ikke ta seg selv for alvorlig. En skal ikke ta livet for alvorlig. Selv ikke i de stundene en fisker. Til det er livet for kort og uforståelig. For grotesk. Kun dette skal en ta på alvor: *Ens mulighet til å gjøre sitt beste. Ens mulighet til å velge det gode. Samt naturens guddommelige øyeblikk. Le av alt annet. Alt unntatt kjærligheten. Samt spenstige fiskestenger og solide sneller.*

Befriende er latteren, og vi nyter den, ler av glede over å kjenne at industrisamfunnets konvensjoner, dets klokker og tider, rytmer og regler, det innhule tilbedelse av vekst og dets forvridde bilde av verden, spiller like

liten rolle som pendlertogene gjør for sjøfarende. Her, på fjorden, i natten, under stjernene, ventende kun på fisken og på morgenens blå time, er vi frie til å se og le av det urbane forbrukersamfunnets grufulle kommando, dets uutsagte, implisitte befaling til sine barn og unge, *levert som en umerkelig injeksjon*, satt med et grådig, men usynlig flir: Jobb for å tjene, tjen for å forbruke, forbruk for å leve, lev for å jobbe.

Vår tur i natten er vår flukt og vårt opprør, latteren vårt skjold og vårt våpen.

*

Bris. Kjølighet. Opphisselsen har begynt å svinne, latteren har stilnet. Jeg er sliten i musklene, men ikke i sinnet, og jeg kjenner ilinger fare opp gjennom ryggmargen, ilinger som ikke skyldes kulde, men oppvåkning, oppvåkning fra konsentrasjon, oppvåkning fra intensitet, oppvåkning fra en innsnevret tilstand. Opptrinnet har vekket meg, og jeg løfter hodet, rister hårmanken og hever blikket, og føler øynene gli gjennom kjølig fuktighet og klarne, og jeg ser, ser omgivelsene på en ny måte, gir akt på alt som finnes i dem, alt mørket tillater meg å se, og nye ilinger skyter gjennom kroppen, opp i hodet og ut i sinnet, og det er som om jeg ikke har sett omkring meg på timer eller dager, for først nå ser jeg på en *ekte* måte, *med innlevelse, med kjærlighet, med ydmykhet*.

Først ser jeg vann, mørkt, men svakt funklende vann, deretter en ås, en høy og hellig ås, en døsende rise, og jeg ser en rygg med myke kurver, og på den, utallige små trær som egentlig er kjemper, eldgamle kjemper, og mellom dem, og over dem, drivende skyer, lange drivende skyer, som dun fra redet til en kosmisk Tordenfugl, og alt dette ser jeg, alt dette kan øynene ta inn på grunn av et lys, et lys som blir sterkere og sterkere, et lys som får skyene over trekronene til å lyse gulhvitt mot den nattsvarte himmelen.

Det er et lys som ikke er sol, og som ei heller stammer fra lykter eller lamper, og vi spør oss hva det er som er på vei, hva det er som kommer, hva det er som kuer mørket med slik kraftfull eleganse, og som nå lyser opp vår lei. Vi spør, selv om vi vet svaret, for selv om vi har sett en måne renne før, er fortsatt hver gang som den første, og tenk om våre møter med alle de hendelser som repeterer seg igjen og igjen over all vår tid, så lenge vår tid varer, alltid kunne utfolde seg slik, bivånet med undring, fryd og tystnad, som da vi intet visste, som da vi overvar dem første gang, og om de med tidens gang bare kunne bli forsterket i vårt sinn av vår alder og vår kunnskap, som kanskje vil bli høy og stor, og kanskje ikke, men aldri noe mer enn ubetydelig, sett i forhold til naturhendelsenes grensesprengende velde.

Glem dog ikke skyene, deres vesen og deres viktighet, for uten skyene er solas komme lite eller intet, og bare når skyene har optimale posisjoner kan soloppgangen realisere sitt fulle potensial. Likedan er det med månens demring, den er også avhengig av slørene i lufta, og er de vekk, da kommer månen, som sola, uten annet forvarsel enn lysningen, men er skyene til stede, da kan månens oppgang være like skjønn som selv de mest velregisserte av dagens tilblivelser.
Men månens oppgang er vakker på en annen måte, for hvis sola er en edel kriger, fremadstormende og voldsom, er månen en mystisk og fortryllende gudinne, og er sola en romersk Cæsar, mektig og imperialistisk, er månen er en kelt, løyndomsfull og kunstnerisk, og er sola en ildsprutende drage, er månen en bevinget alv, og hører sola til vår våkenhet, vår hverdag og vårt slit, hører månen til vårt land av drømmer, våre fantasier og vårt håp.

Både sol og måne er dog livgivende, skjønt hver på sin måte, den ene direkte, den andre indirekte, for mens sola sender sine krefter uten omveier til milliarder på milliarder av levende vesener, går kreftene til månen til

havet, gir det åndedrett og styrke og en overordnet rytme, flo og fjære, og hver eneste av disse skiftningene virker inn på livet, på milliardene av livets former i og ved sjøen, ja, livet venter på dem, det har vokst fram med dem og satt sin lit til dem, og er blitt like avhengig av havets uopphørlige åndedrett som vi er av vårt eget.

Ja, slik er månens storhet, så overveldende, og så lett å glemme, like lettglemt som det mirakel at vi selv en gang fikk begynne å ånde, og at vi fortsatt kan det, og slik er verden full av kraft og storhet, storhet som vi stadig glemmer, for mennesket har lett for å miste storheten av syne, og aller mest når det virkelig behøver den – det er en av de største av menneskets utallige svakheter.

*

Måne, milde måne, slik står jeg og betrakter lyset over åsen, lyset i slørene på himmelen, lyset som hele tiden vokser i styrke, fra et sted bak den veldige ryggen, betrakter og betrakter det til plutselig, plutselig ventingen er over og lyskilden selv åpenbarer seg, først bare som en smal, smal rand av glødende gull, så vidt visibel mellom de grove stammene og de buskete formene til store furuer, men snart en halvsirkel, og det går raskt nå, jeg ser månen, skjønt egentlig vår egen lille klode, bevege seg, og snart er månen kommet klar av åsen, den er fri nå, fri til å låne sin glans til tusener av diamanter i den svarte sjøen, fri til å studere oss og vekke vår undring, fri til å forføre, og samtidig være uoppnåelig.

Nei, barn, månen er nok ingen gaudaost eller sitron, ei heller en person, men hva gjør vel det, for den er noe langt større – noe trollbindende, noe eventyrlig, hellig eventyrlig, som Eolsharpen, Eolsharpen, og dens lys av sang, og ennå viser månen kun sin ungdoms åsyn, et spettet, gyllent og

dempet strålende åsyn, men den stiger, stiger mot sitt klimaks, og blir blendende, blendende kjølig som vemod, blendende sølvhvit som håp.

Så gled deg, sjel, gled deg over at vi har la luna, som trekker vår oppmerksomhet mot himmelen, for selv om vi alle er fanget i vår menneskelige usselhet, har vi alle også fått en mulighet til å rette blikket opp, opp mot månen og dens utallige søsken, opp mot de evige symboler på aktverdighet og godhet, og mens somme lar synet glide ned i og dvele ved elende og søle, holder andre det høyt og håpefullt, uansett hvor vanskelig slik ferd måtte være.

Denne forskjellen, dette ene valget, kan avgjøre hvor hen et menneske, eller et helt samfunn, går – til fordervelse eller til framgang.

*

Vann. Sildrende vann. Skrog gjennom vann i et stille sund. Vann med musikk. Som *kiler* i ørene. Vann, med toner og med lys. Et lysende hvitt i mørket. Et blendende. Et blendende, skimrende hvitt. Et skimrende hvitt i det svarte. Skimmeret fra tusener av krusninger. Skimrende sjø under høye trær. Skimrende sjø under hellige åser. Skimrende sjø under skinnende stjerner. Hvem kjenner vel *skimmer* før livet er levd i en månenatt på sjøen? Hvem kjenner vel månen før en natt som av tusen år er tilbrakt under den? Hvem kjenner vel *vann* før han har drevet gjennom det og lyttet til det, til alle tidenes årtusener kun var skimrende øyeblikk i natten?

Øyeblikk i én natt, øyeblikk i det ene usynlige og uutgrunnelige, i det som er i alt som noen gang har vært, og i alt som noen gang vil være.

Så, se, en landsby i en kil, og åsen med en trollskog og en varde, og holmer med et fyr, og sundet ved en strand, sundet der månen ligger som et

speilegg på kullsvart silke, på silke som duver i vindene fra dypet, og dypet frister oss, suger tak i oss, som dypet ved et stup, men det er et *godt* stup, et stup som lar tanken falle ned på rike skoger, og vi kaster sluken ut og lar den synke, ned mellom skogens kroner, ned mellom skogens blader, der lyset skyter ned i stråler, og vare stråler streifer stammene, og dyrene, og hulene – hulene der bakken lyder hult, og skjuler jordens drager.

En ny musikk lyder, en sang, og vi tror først den er virkelig, men tviler mer og mer – er det et menneske eller en sjøens jomfru, eller vannet, kanskje, eller månen, eller himmelen, eller det ene og usynlige, som er *i* alt, og likevel *over* alt, og vi lytter, uten å bli klokere, kun vakrere i hjertet, lytter til vi drar, og mister fjordens varme, og svøpes inn i kulde … og fortsatt lytter jeg, lytter til alt er et minne, lytter til månen blir ny, lytter til månen fylles, lytter til neste liv.

*

Av Edmund Schilvold